

quæ ab ethnicis colebantur, concedo. Nulla ratione colebantur, subdistinguo: In nonnullis provinciis, tribuo; nullibi, nego. Veneratio enim seu cultus sacrarum imaginum penes Christianos nullus censeretur potest, si conferatur cum eo cultu quo ethnici idola sua prosequerentur. Ethnici enim simulacra sua cultu absoluto ac supremo, et ingenti apparatu adorabant; Christiani autem, illa præsertim ætate ne imitari viderentur gentiles, alieni omninò erant ab exteriori illa pompâ ac ritu. Imagines enim non habebant nisi ut sibi referrent prototypa ad quæ cultum suum referebant, et quidem in ordine ad Deum. Constituto siquidem monotheismo tanquam basi totius Religionis, reliqua non erant nisi adminicula, quibus non nisi parcè, spectatis rerum adjunctis, utebantur; quandoque etiam nullo modo, ne criminatio-nibus locum darent, aut periculo objicerentur relabendi in superstitionem, à quâ vix emer-serant per ethnicismi abjurationem. Vide Petavium loco cit. Quapropter ethnici in Chris-tianos intorquere non poterant, quæ isti illis exprobrabant in simulacrorum cultu.

Ad secundum: Distinguo: Quæ scilicet ipsis innotescerent, concedo; quasi nulla Christiani haberent, nego. Vidimus enim Chris-tianos in cryptis, in cœmeteriis, in ædiculis imagines servasse, ac plurimum cavisse ne in ethnicorum notitiam venirent. Cæcilius propterea quærit ab Octavio cur Christiani occultare et abscondere quiddam illud co-lunt, magnoperè nitantur, cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint.

Addo non magis urgere ejusmodi expostulationem usum imaginum, quàm altarium et templorum; etenim sic loquitur Cæcilius, l. c.: « Cur nullas aras habent? Tempia nulla? Nulla nota simulacra? » Quod tamen adversarii non contendunt.

Ad tertium: Distinguo: Eadem ratione quæ inficiati haud sunt se non habere altaria et templa, concedo; aliâ ratione aut sensu, nego. Certo enim certius est primos fideles et ædes sacras et altaria habuisse, ut innumera illius ætatis documenta testantur (1); attamen cum

tempore Alexandri Severi imperatoris fuisse elaboratam. De hæc loquitur pariter Vignoli, Bianchinius autem ejus effigiem exhibet in edit. Anastasii cit., tomo 2, p. 159, seqq.

(1) Vide Ciampini *Vetera monumenta*, qui catalogum exhibet ecclesiarum, quæ vigente adhuc persecutione erectæ sunt toto cap. 18. Fateor non omnia quæ hic auctor profert ad

ad mentem ethnicorum responderent apologetæ, nec vellent res christianas ipsis prodere, idè non negabant quod ipsis ab ethnicis opponeretur. Porro quod dictum est de altaribus et ædibus sacræ, idem dicendum de imaginibus, quandoquidem eadem ratione circa istas sese gesserunt, cum certum pariter sit ex adductis documentis eas Christianos habuisse, et quidem in ipsis locis sacræ, uti ostendimus.

Ad quartum: Distinguo: Profitebantur se neque crucem, neque aliud quodcumque colere simulacrum in sensu adversariorum, concedo; ratione nullâ, nego. Lique enim ex contextu, se eo tantum sensu affirmasse non colere cruces, quasi deos aut divinitatis partes eas esse existimarent. En verba Octavii apud Minucium Felicem: « Cruces, inquit, nec colimus nec optamus. Vos planè, qui ligneos deos consecratis, cruces ligneas, ut deorum vestrorum partes forsitan adoratis » (1). Ita-

critices severioris amussim redacta esse; attamen nonnulla videntur satis firmata. Verùm hoc elencho dimisso, utpote minus tuto, certe certius est primis seculis ante ipsam persecutionem Diocletiani, Christianos ubique terrarum sacræ ædes, seu ecclesias habuisse. Origenes, tract. 28 in Matth. n. 38, testatur ætate suâ ecclesias incensas esse à persecutoribus. Item Hom. 10, n. 3, in Jesu Nave loquitur de ornatu ecclesiarum et altarium. Ecclesiarum pariter meminit Hom. 11 in Numeros. Arnobius lib. 4 adv. gentes circa finem conqueritur immaniter dirui ab ethnicis conventicula, in quibus summus oratur Deus. Lactantius lib. 5, n. 2, refert dirutum templum Dei, quod Nicomediæ erat; ibid. n. 11, loquitur de Ecclesiâ in urbe Phrygiæ ab ethnicis jussu præsidis combustâ. Idem in libro de Mortibus persecutorum, eversas in orbe christiano ecclesias uberius commemorat. Eusebius item Hist. Ecc. lib. 8, c. 15, et Lactantius iterum lib. cit. de Mort. persec., c. 15, apertè tradunt in Galliis ante Diocletiani persecutionem ecclesias extitisse. Optatus Milev. lib. 2 pag. 42, quadraginta basilicas commemorat, quæ Romæ visebantur ante eandem persecutionem; meminit ecclesiarum pariter, quæ per id temporis fuerunt in Africa. Yopiscus in Vita Aureliani epistolam hujus imperatoris exhibet, in quâ mentio fit ecclesiæ Christianorum; et hæc satis sint, ne ea proferam, quæ ex Tertulliano produci possent de Idol. c. 7, et Adv. Valent. cap. 2, et ex Cypriano, qui epist. 55, al. 59, ad Cornel., opponit ecclesiam Capitolio, et altare Domini aris idolorum. Vide edit. Maur. Origenis in not. ad lib. 8, cont. Celsum, n. 17. Nardini Roma ant. lib. 8, c. 11, reg. 14, pag. 415; præterea ostendit Christianos vel ante Alexandri Severi ætatem ecclesias, sive publica templa Romæ habuisse.

(1) § 29. Vide in hunc locum adnotationem Gallandii. Vide etiam Diar. erudit.

que hoc unum negat Octavius, coli nempe à Christianis cruces, quæ ratione coli ab ethnicis idola solebant, alia non negat, sed silentio præterit. Id ipsum patet ex contextu Apologetici Tertulliani, ubi irridet gentiles, qui rudem palum informeque lignum deam, scilicet Paladem Atticam, aut Farream Cererem esse dicebant, Deique propterea loco habebant. « Nos, ait ipse, si fortè, integrum et totum Deum colimus » (1); perinde ac si diceret. Si crucem, ut vos asseritis, velut Deum colimus, quod falsum est, non palum rudem (cujusmodi Pallas Attica erat aut Ceres Farrea), qui pars crucis sit, sed integram crucem, atque adeò integrum Deum adoramus.

Ad quintum: Distinguo: In illis peculiari-bus ecclesiis quarum suppellectilis recensio conservata est, tribuo; in nullis omninò, nego. Nam hæc assertio est contra factum luculentissimè demonstratum. Fieri proinde potuit, ut in illis provinciis, in quibus ecclesiæ illæ constitutæ erant, ita expositibus rerum adjunctis, nondum introductus esset usus collocandi imagines in templis, prout et in aliis provinciis contigisse videbimus. Re-colantur quæ sub finem propositionis adnotavimus.

Attamen non pauca occurrunt monumenta, ex quibus certi efficiuntur, imagines per id temporis in ecclesiis appendi consuevisse. Præter ea quæ attulimus de ædiculis, Romæ in cœmeteriis erectis, in quibus semper occurrunt imagines vel Christi vel Apostolorum, aliorumque sanctorum martyrum, notum est, quod scribit S. Basilius epist. 340 de imaginibus ad Julian. Apost.: « Unde et characteres imaginum eorum (sanctorum) honoro et osculor eximè, cum hæc traditæ sint à sanctis apostolis, nec sint prohibitæ, imò in omnibus ecclesiis nostris depictæ sunt, » opp. ed. Maur. tom. 3, p. 463. Vide etiam Hom. in sanctos quadrag. MM., n. 2, ibid. tom. 2, p. 149. Hinc in septimâ synodo, act. 4, Gregorius Pessinuntis, episc. laudat hæc verba Isidori Pelusiote: *Templi ratio nulla est quod non coronat imago. Exempla plura dabit J. Græcolas in opere: Les anciennes liturgies*, tom. 2, 1re partie, p. 62, seqq.

II. Obj.: 1° Patres hæretici Gnosticis et Carpocratianis imaginum venerationem crimini verterunt, ut Irenæus, lib. 1, cap. 25, n. 6, ed.

tom. 27, pag. 391, seqq.; Trombell. de cultu SS. tomo 2, P. 3, p. 373.

(1) Cap. 16. Vide in hunc locum La Gerda.

Mass. Epiphanius, hæres. 27, et Augustinus, lib. de Hæres., cap. 7. 2° Quapropter concilium Illiberitanum can. 36, ita constituit: « Placuit picturas in ecclesiis esse non debere, ne quod colitur et adoratur, in parietibus depingatur » 5° Eusebius pariter nefas esse judicavit Christi imaginem pingere, Epist. ad Constantiam August. 4° S. Epiphanius verò scidit in Anablatensi ecclesiâ velum pendens à foribus ecclesiæ et habens imaginem quasi Christi, vel sancti cujusdam... contra auctoritatem Scripturarum, » Epist. ad Joannem episc. Hierosol. opp. ed. Petav. tomo 2, p. 317. 5° Hinc licet Gregorius Magnus in epistolis ad Serenum datis ipsum reprehenderit eò quòd imagines fregerit, laudavit tamen ejus zelum, ne quid manufactum adorari possit, » Epist. 105 lib. 9, indict. 2 ed. Maur. Ergo.

Resp. ad primum: Distinguo: Patres hæretici crimini verterunt imaginum usum ac venerationem superstitionem et ab Ecclesiæ sensu abhorrentem, concedo; in se spectatam, nego. Teste enim S. Epiphano, recensiti hæretici imagines sacrificii colebant, quod sanè idololatriæ scelus est, cum imaginibus præterea Christi et Apostolorum imagines Homeri, Pythagoræ cæterorumque profanorum conjungebant (1). At ab his omnibus Catholici longè absunt.

Ad secundum: Distinguo: Vetuit synodus Illiberitana picturas fieri in ecclesiis pro temporum illorum ratione, tribuo; quasi picturas per se illicitas esse putaverit, nego. Transmissimus primum membrum, eò quòd nondum penes criticos exploratum sit quidnam præcise eo canone synodus prohiberit, et alii in alias

(1) Hæres. 27, n. 6, edit. Pet. En ejus verba: « Sed ejusmodi imagines (Jesu Christi) occultas habent, nec non et philosophorum quorundam, ut Pythagoræ, Platonis, Aristotelis, aliorumque, quibus eas quas dixi Christi effigies miscent, et erectas simul omnes adorant, ad easque gentium ritus institunt... Quinam verò sunt gentiles ii ritus alii quam sacrificia, cæteraque generis ejusdem? » Patet igitur hic agi de formali, ut aiunt idololatriâ. Iisdem penè verbis utitur S. Irenæus l. c., in quem confer annotat. Feuardentii qui adversus Calvinum et Bezam germanam S. Irenæi mentem tuetur, ostenditque receptum usum et cultum sacrarum imaginum in ecclesiâ tribus prioribus seculis. Eadem quoque refert Theodoret. lib. 7 Hæret. fabul., qui præterea inter imagines, quas adorabant Carpocratiani, recenset statuas Simonis Magi in Jovis figuram, et Helenæ in Minervæ speciem constructas, S. Augustinus adjicit imagines Pauli et Horieri.

abeant sententias (1). Cæterum dirissimâ persecutione Hispanam ecclesiam adhuc affligente, censuerunt Patres illius synodi ejusmodi adoptare temperamentum, quod tenera Christianorum conditio exposcere videbatur.

Ad tertium: Nego. Quæ enim sub Eusebii nomine circumfertur data ad Constantiam Epistola, genuinus Eusebii fetus non est. Vide Petavium, l. 15 de Incarn. c. 15. § 9.

Ad quartum: Distinguo: Ut rudi Anablatensium ingenio consuleret, quibus fortassè periculo esse poterat illa effigies, quo sensu, saltem indirectè affirmavit imaginum usum esse contra Scripturarum auctoritatem, tribuo. Per se ac directè, nego. Cùm enim nos lateant omnia illius facti adjuncta, difficile est rectum de eo ferre iudicium. Nondùm fortassè receptus erat apud Cyprios usus retinendi imagines in ecclesiis, prout jam vigeat in ecclesiis Ponti, Cappadociæ, Antiochiæ et Constantinopolis, ut testes sunt Gregorius Nyssenus (2), Basilius (3), Joan. Chrysostomus (4), cum quibus S. Epiphanius erat communione conjunctus. Non desunt, qui factum istud S. Epiphanius nævis

(1) Has recenset eruditus card. de Aguirre in Collectione maximâ conciliorum omnium Hispaniæ, Romæ 1695, tomo 1, pag. 562, seqq. Ostendit porrò luculentissimè agi in hoc canone de imaginibus Dei, qui profectò prout in se est pingi nequit. Id ipsum jam præstiterat doctus Albaspinæus in adnotat. ad hunc canonem in calce opp. S. Optati, p. 208. Quod verba ipsa canonis ostendunt, dùm concilii Patres rationem reddunt, quare in parietibus imagines pingi non debeant; « ne quod colitur et adoratur in parietibus depingatur. » Ubi apertum est agi de eo quod adoratur cultu latriæ, nempe Deo. Addo stupidos sese prodere hæreticos, qui tantâ fiduciâ obijciunt hunc canonem, quin advertant, quòd si ageretur de imaginibus sanctorum, ut ipsi contendunt, haberi in eo apertissimum testimonium de recepto tunc temporis sanctorum cultu, quod tamen ipsi craninò inficiantur. Quòd si veritas tantùm Dei imagines eo canone velint, hoc ipso causâ cadunt, cùm pingi non posse Deum prout in se est, eum nempe qui est immensus, invisibilis, incircumscribitus, uno ore fateantur Catholici omnes. Sed confer de Aguirre in hunc can. Attamen vix est inter Protestantés etiam recentiores, qui non jactent hunc canonem adversùs doctrinam catholicam! De imaginibus Dei, aut Trinitatis symbolicis mox dicemus.

(2) Orat. de S. Theodoro opp. ed. Paris. 1645, tom. 2, p. 1011, ubi agit de imaginibus MM. in templo positis.

(3) L. c. ex Epist. ad Julian., in quâ profiteatur præterea se venerari imagines, utpote ab Apostolis traditas.

(4) De laudibus Meletii opp. ed. Maur. t. 2, p. 319.

adscribant; si tamen verum est, quod plures negant; vide Bellarm. loco cit. Cæterum novatores ipsi, quos impugnamus, contra auctoritatem Scripturarum imagines in templis retinerent, quod profectò non admittunt.

Ad quintum: Distinguo: Cultu supersticioso et absoluto, concedo; relativo, prout in Ecclesiâ catholicâ receptus est, nego. Ejus mens patet ex iis quæ scripsit ad Secundum: « Et nos quidem, inquit, non quasi ante divinitatem, ante illam (Christi imaginem) prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut passum, sed et in throno sedentem recordamur. » Lib. 9, epist. 52, indict. 2, ed. Maur.

III. Obj.: 1º Synodo Nicænâ II, decernenti sacrarum imaginum cultum eruditus restitit librorum Carolinorum auctor; restitit præterea concilium Francofordiense ex toto fermè Occidente congregatum; restitit denique conventus Parisiensis. Nicænum ergo decretum occidentalis Ecclesiæ minimè recepit. 2º Quod quidem meritò factum est; Catholici enim imagines adorantes prosternunt se coram ligno ac telâ; invocant creaturas atque à servis, minimè verò à Domino auxilium præstolantur (1). Ergo.

R. Ad primum: Distinguo: Synodo Nicænâ restiterunt librorum Carolinorum auctor, synodus Francofordiense et Parisiensis conventus errore facti decepti, concedo; debitum cultum decernenti, nego. Nempe tam auctor librorum Carolinorum, quàm utraque synodus duplici errore facti decepti sunt; ac primò quidem in eo, quòd falsò putaverint synodum Nicænâ non fuisse ab Adriano pontifice approbatam; deinde verò in eo quòd perperam existimaverint, synodum decrevisse eandem tribuendam esse sacris imaginibus et adorationem, quæ sit secundùm latriam et defertur SS. Trinitati, prout præ se ferebat antiqua barbarâ versio illius concilii. Utroque postea errore patefacto, Galli et Germani Nicænum decretum admiserunt. Vide Natal. Alex. diss. cit. §§ 7, 8, 9, 10.

(1) Ita Cellerier in op.: *Sermon sur l'excellence du culte réformé*, Genève 1819, ubi inter cætera scribit: « Dans le culte catholique les Chrétiens se prosternent devant le bois et la toile; ils invoquent les créatures. C'est des serviteurs, et non du maître, qu'ils attendent le secours. » Porrò non sine ingenti animi voluptate accepi Cellerier, ejusmodi erroribus, catholicam fidem ante mortem amplexum esse. Utinam ipsum imitaretur Breckenridge, qui eadem opponit

Quod speciatim attinet ad auctorem librorum Carolinorum atque ad conventum Parisiensem, nonnulli censent cum Petavio eos reipsâ errasse circa cultum ipsum medianque tenuisse viam inter errorem Iconoclastarum et dogma Nicænum, loco cit., c. 16, § 11. Verùm de libris Carolinis confer Tromb. l. diss. 10. Alii autem cum Natali Alexandro existimant Gallos veram fidem tenuisse circa venerationem imaginum, nec disceptasse nisi circa modum adorationis à concilio Nicæno sancitum juxta dicta. Quod quidem nobis verisimilius videtur.

Ad secundum, distingo: Catholici prosternunt se coram ligno ac telâ, quatenus præ se ferunt imaginem prototypi, concedo; coram ligno ac telâ in se spectatis, nego. Alioquin cùm Josue ac seniores prostraverunt se coram arcâ, se prostravissent coram ligno. Cùm aliquis præ gaudio gestit et exilit coram matris aut sponsæ effigie, coram telâ exiliret. Qui expuerat in simulacrum Theodosii, expuisset in lapidem, et Antiochenes ac Thessalonicensis qui ejusdem status frerunt, non nisi lapides pariter fregissent ac deiecissent.

IV. Obj.: Quamvis relativus sit imaginum cultus, non ideò propterea superstitione vacat. 1º Enim ethnici relativo cultu imagines ac simulacra prosequerantur, uti ex ipsorum testimoniis patet apud S. Augustinum in psal. 115, atque ex facto ipso, cùm idola multiplicarent, quin deos multiplicatos arbitrarentur, nec adeò stolidi erant ut lignum et lapides deos esse existimarent. Patres nihilominus eosdem idololatriæ incusabant. 2º Quare Catholici pariter ejusdem criminis rei sunt censendi, quoniam et ipsi, quamvis imagines et simulacra minimè deos esse putent, agnoscunt tamen excellentiam quamdam in imaginibus, quo fit ut unam præ aliâ colant, longas peregrinationes arripiant ad singulares aliquas venerandas, cùm tamen domi fortassè formosiores possideant; eas velis tegunt, miracula fingunt, aliaque ejusmodi peragere consueverunt, quæ abjectam superstitionem redolent. Ergo.

Respondeo: Nego antecedens; ad primam probationem, distingo: Nonnulli, quin tamen essent ab idololatriâ immunes, tribuo; ethnici generatim sumpti, seu multitudo, nego. Etenim præter auctoritatem Scripturarum, innumera propè testimonia ac documenta ex antiquitate sacrâ et profanâ suppetunt, quæ luculenter ostendunt gentes omnes, quidquid

PERRONE. I.

de nonnullis singulatim individuis sit, in idolis aut totidem deos, aut saltem virtutem divinam iis insidentem agnovisse. Hinc, quod consequens est, et ex iisdem pariter eruitur documentis, constat, gentiles cultu absoluto ac latriæ idola veneratos esse, ut suo loco ostendimus. (Quoniam verò nonnulli Protestantés adhuc huic difficultati insistunt, afferam quæ in hanc rem scripsit Leibnitzius: « Verum enimverò, inquit, etsi usus loquendi effecerit, ut dicatur honor imagini adhibitus, reapse tamen non res inanimata et incapax honoris, sed prototypus honoratur coram imagine aut per imaginem, quemadmodum concilium (Tridentinum) honorem imaginibus habendum interpretatur; et hinc factum arbitror, quòd scholastici disputaverint, imaginem Christi illo ipso summo latriæ cultu adorari, quo ipse Christus Deus. Actus enim, qui adoratio imaginis dicitur, reverà est adoratio ipsius Christi, occasione, intuituque imaginis, et obverso ad eam corpore quasi ad ipsum Christum, ut illius præsentia manifestius exhibeatur, magisque animus ad contemplandum Dominum eleveatur; nemo enim sanus cogitabit: Da mihi, o imago, quod peto; tibi, o marmor aut lignum, gratias ago; sed: Te, Domine adoro, tibi laudes cano. Posito igitur nullam aliam admitti venerationem imaginum, quàm quæ sit veneratio prototypi, non magis in eâ erit idololatria, quàm in veneratione quæ Deo et Christo exhibetur, sanctissimo ejus nomine pronuntiato. Nam et nomina sunt notæ, et quidem imaginibus longè inferiores; rem enim multò minùs representant. Itaque cùm dicitur imaginem honorari, non id aliter intelligi debet, quàm quo modo dicitur, in nomine Jesu genua flecti, nomen Domini benedici, nomini ejus gloriam dari: et coram imagine externâ adorare, non magis reprehendendum est, quàm adorare coram imagine internâ, quæ in phantasiâ nostrâ depicta est: nullus enim alius usus est externæ imaginis, quàm ut interna, expressior fiat. Sapienter verò monuit concilium ut, ne credatur virtus aliqua sive divinitas ipsi imagini inesse, atque inhabitare; quemadmodum Trojani putabant, Palladio ablato, urbem casuram, et Romani deos ex templis hostium, conceptis quibusdam verbis evocabant, et cum imagine ipsum Deum transferri credebant, aut quemadmodum sculptum signum alicujus Dei gestatum

(Trente-neuf.)

successus prosperos afferre quondam apud ethnicos persuasio erat, quas imaginum superstitiones Arabes in quibusdam figuratibus ac talismanibus, Judæi in nominibus scriptis aut pronuntiatis imitabantur, quæ utique est iconolatria aut onomatolatria. (Syst. theolog. pag. 142, seqq.)

Ad idoloratriam necessariò fluere ex polytheismo, ipsique intimam esse, cum tanquam totidem dii per eum colantur, qui vel nunquam extiterunt, cujusmodi sunt omnes divinitates abstractæ, Febris, e. g., Fortuna, Fatum, etc., vel qui fuerunt in censu creaturarum, e. g., Saturnus, Jupiter, etc. Non nisi serò à nonnullis philosophis, ut cohonestarent polytheismum et idoloratriam jamjam fatiscientem, atque ut se à Christianorum argumentis, quibus premebantur subducerent, allegoricæ interpretationes diversorum nummum excogitatae sunt.

Absque animadversione dimitti hic nequit mala adversariorum fides ac pessima agendi ratio, qui ut ethnicos ab idoloratriæ crimine liberent, toti in eo sunt, ut ostendant illos non nisi cultu relativo simulacra veneratos esse; ut autem idoloratriæ Catholicos insimulent, tradunt cultum relativum imaginum idoloratricæ superstitione nullâ ratione vacare.

Ad secundum, distingo: Catholicis unam imaginem præ aliâ colere seu venerari consueverunt propter causas aliquas extrinsecas, concedo; propter virtutem eidem insitam seu propter se, nego. Nemo enim Catholicorum ignorat, imagines in se spectatas nihil habere, quare una præ aliâ coli mereatur. Extrinsecæ igitur sunt et accidentales causæ omnes, quibus aliquis permovetur ad unam potius quam ad aliam venerandam: nempe sive quòd Deus dignatus fuerit per aliquam prodigiâ perpetrare et gratias elargiri; sive quòd ad alicujus conspectum ferventiorum in se affectum excitari quispiam experiatur. Istæ enim atque his similes aliæ causæ non parùm influunt ad peculiarem ejusmodi venerationem nonnullis imaginibus conciliandam.

Exinde ratio petitur illarum peregrinationum, quas interdum Catholicis instituunt ad longinqua sanctuaria, ut vocant. Has quidem maligno dente carpunt Protestantes, ast perperam: siquidem eas à remotissimis temporibus usu receptas fuisse novimus (1), et à sanctis-

(1) Confer Jac. Gretseri S. J. eruditum et copiosum opus de sacris Peregrinationibus in quatuor libros distributum cum appendicibus

simis viris institutas (1) neque imagines venerandi causâ tantum arripiebantur, aut ad recolenda augusta religionis nostræ monumenta, verum etiam ut hæc viatores ratione se duris poenitentiae laboribus exercerent. Sic legitur in officio S. Joan. Cantii lect. 2 Noct., eum quater Romam venisse, tum ut sedem Apostolicam, cui maxime addictus fuit, honoraret, tum ut sui (sic enim aiebat) purgatorii poenas, expositâ illic quotidie peccatorum veniam, redimeret.

Hæc omnia domestico ipsis Protestantibus testimonio libet adstruere, adversus autem synodum Pistoriensem eò melius adhuc ejusmodi testimonium urgemus, ut pateat non defuisse inter A catholicos, qui rectius de his senserit quam synodus ipsa. Sic igitur rursùm scribit op. cit. p. 148 Leibnitzius: «Censendum est equidem pietatis aliquando esse, loca quædam sacra præ aliis vel liberè, vel ex voto, visere, aliaque id genus obire, quoniam ipsum cæteræque circumstantiæ propositi singulares pars sunt honoris: et laudanda est præparatio animi sibi aliquam poenam legemque certam dicentis, serii propositi ac zeli nostri peculiaris ostensio, et cum publicâ concurrentium hominum pietatis significatione privata conspiratio ad Dei honorem; et locus ipse divinis beneficiis insignis recordatione illâ et commemoratione fortius movet animum, et sacro quodam horrore percillit: quod ne Protestantes quidem quibus sepulcrum Domini adire datum est, diffiteri memini.»

Si superstitionem saperet pictas tabulas velo obducere, hujus superstitionis auctor Deus ipse esset, qui Exod. 40, 5, mandavit Moysi, ut demitteret velum ante arcam; superstitionis reus fuisset Salomon qui, ut legitur 2 Paral. 3, velum demisit ante altare aureum. Notum est in antiquis ecclesiis partem interiorem

adversus Petrum Molinæum. Opp. auctoris edit. Ratisbon. 1754, tom. 4, part. post. Vid. etiam Encycl. Bened. XIV, dat. 16 junii 1749.

(1) Præter exempla quæ affert cit. Gretserus libb. 1 et 2, recentia habemus in S. Carolo Borromæo, qui petiit Varallum ad venerandum illud sanctuarium; in S. Francisco Salesio, qui Augustam Taurinorum ad venerandum sacram Sindonem se contulit; in S. Joan. Cantio, qui tum Hierosolymam, tum Romam non semel peregrinatus est ad invisa loca sacra, ac limina Apostolorum. Quare synodus Pistoriensis, quæ cum Protestantibus hæc peregrinationes improbat, se parvipendere venerandam antiquitatem et exempla sanctorum ostendit.

ab exteriori velis et tentoriis separatam fuisse (1); velis tecta erant martyrum sepulera, quæ cum mutarentur, dono mittebantur ad peculiares personas pietate ac dignitate insignes (2). Mirum proinde est synodum Pistoriensem hunc usum carpsisse. Conf. Guasco Dizion. Ricciano, etc., art. Mantellini. Et hic juvat subjicere nonnullas propositiones ejusdem synodi, cum censuris quibus damnatae sunt in Constit. Auctorem fidei, quæ huc referuntur:

«LXIX. Præscriptio, quæ generaliter et indistinctè inter imagines ab Ecclesiâ auferendas, velut rudibus erroris occasionem præbentes, notat imagines Trinitatis incomprehensibilis propter sui generalitatem, temeraria, ac pio per Ecclesiam frequentato mori contraria, quasi nullæ extant imagines SS. Trinitatis communiter approbatae, ac tunc permittendæ. — LXX. Item doctrina, et præscriptio generatim reprobans omnem specialem cultum, quem alicui speciatim imagini solent fideles impendere, et ad ipsam potius quam ad aliam confugere, temeraria, pernicioza, pio per Ecclesiam frequentato mori, tum et illi providentiæ ordini injuriosa, quo ita Deus nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit, qui dividit propria unicuique prout vult (ex August. ep. 78, clero, senioribus et universæ plebi Hipponens). —

«LXXI. Item, quæ vetat ne imagines, præsertim B. Virginis, ullis titulis distinguantur, præterquam denominationibus, quæ sint analogæ mysteriis, de quibus in sacra Scripturâ expressa sit mentio; quasi nec adscribi possent imaginibus piæ aliæ denominationes, quas vel ipsismet publicis precibus Ecclesia probat et commendat, temeraria, piarum aurium offensiva, venerationi B. præsertim Virgini debite injuriosa. — LXXII. Item, quæ velut abusum extirpari vult morem, quo velatae asservantur certæ imagines, temeraria, frequentato in Ecclesiâ, et ad fidelium pietatem fovendam inducto mori contraria.»

Miracula demùm non fingunt Catholicis, sed ea referunt, quæ publicè, totâ spectante interdum civitate patrata fuerunt, et circa quæ processus à legitima auctoritate constructi sunt. Velle autem omnia miracula negare, eò quòd nonnulli privatâ auctoritate, aut falsa

(1) Conf. Ant. Mariam Lupi op. cit. Dissert. epistolare postuma intorno a battisteri antichi, § 81, seqq.

(2) Boldetti op. cit. lib. 1, cap. 9, sed data operâ de velorum usu in templis egit Rosweidus S. J., p. 849, seqq., ad Paulinum.

humore decepti, aliquot falsa evulgaverint, perinde est ac velle omnes nummos suspectos habere, aut etiam rejicere, eò quòd nonnulli falsarii nummos supposuerint aut adulteraverint.

Dices: Saltem nefas erit Dei aut SS. Trinitatis imagines pingere ac in templis fidelium venerationi exponere, ne deceptionis aut erroris periculo objiciantur.

Resp.: Distinguo: Pingi nequeunt imagines Dei aut Trinitatis in se aut in suâ naturâ, concedo; sub formis symbolicis sub quibus interdum Deus, aut quælibet divina persona apparuit, atque prout pingi in Ecclesiâ ejusmodi imagines consueverunt, nego. Absontum profectò esset velle Deum aut Trinitatem pingere ad exprimendam ejus naturam; at nemo Catholicorum est, qui id intendat in his imaginibus. Cum autem Deus sive in veteri, sive in novo Testamento corporeâ specie visus sit, nihil prohibet quominus sub eâ formâ in quâ apparere dignatus est, pingi possit. Sanè in vetustis musivis operibus, quæ reperiuntur in ædificiis Christianorum, ac in cœmeteriis, sæpè occurrunt ejusmodi imagines. S. Paulinus Nolanus describens imagines basilicæ S. Felicis, inter cæteras et hanc recenset SS. Trinitatis, epist. 52, ad Sever.:

Pleno coruscat Trinitas mysterio

Stat Christus agno, vox Patris cœlo tonat

Et per columbam Spiritus sanctus fluit.

Ad avertendum autem erroris cujuscumque periculum, satis erit populum ritè instituere (Vid. Bellarm. lib. 2 de Imagin. cap. 8). Hinc inter cæteras propositiones damnatas ab Alex. VIII, et hæc habetur: «Dei Patris sedentis simulacrum nefas est christiano in templo collocare.» (Vid. Viva, S. J., *Damnatarum thesium theologica Trutina*, p. 5, in prop. 25 ab Alex. VIII damn.) Quare meritò Pius VI, eidem affinem propositionem synodi Pistoriensis iterum præscripsit.

CAPUT VI.

DE CRUCE.

Supervacaneum quodammodò videri poterit, peculiarem instituere quæstionem de Cruce, post ea quæ de reliquiarum ac imaginum cultu disputavimus. Vel enim agitur de vivificâ Cruce ipsâ, cui Christus affixus est, et in censum ea venit sacrarum reliquiarum, inter quas principem locum obtinet; vel agitur de Cruce quæ ad illius conformationem configurata est, et hæc inter imagines sacras est computanda.